

Dokazování, neúčinnost právního jednání

Fyzická osoba, která v minulosti (v době, kdy se udály okolnosti, o nichž má být vyslýchána) byla statutárním orgánem nebo členem kolektivního statutárního orgánu právnické osoby – účastníka řízení, je povinna se na předvolání dostavit k soudu a vypovídat. Takovou osobu má soud před jejím výslechem poučit, že „má“ vypovědět pravdu a nic nezamlčovat. Poučení této osoby, že „musí“ vypovědět pravdu a nic nezamlčovat, spojené s poučením o trestních následcích křivé výpovědi, není správné. Tuto osobu soud rovněž nemá poučovat o možnosti odmítnout výpověď, která by měla za následek hrozbu nebezpečí jejího trestního stíhání nebo hrozbu nebezpečí trestního stíhání osob jí blízkých. K vlastní výpovědi nelze takovou osobu nijak donucovat, to, že tato osoba nevypovídala (ač povinnost vypovídat měla), se však může promítnout v hodnocení dalších důkazů, skutečností, které vyšly v řízení najevo a tvrzení účastníků (§ 132 o. s. ř.).

Právní jednání, kterým dlužník převedl svou věc nebo jinou majetkovou hodnotu na jiného, (skutečně, reálně) zkracuje uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele (žalobce) tehdy, jestliže vede ke zmenšení majetku dlužníka a jestliže v důsledku tohoto právního jednání nastalé zmenšení majetku má současně za následek, že věřitel (žalobce) nemůže dosáhnout uspokojení své vykonatelné pohledávky z majetku dlužníka, ačkoliv (nebyť tohoto právního jednání) by se z majetku dlužníka alespoň zčásti uspokojil. Ke zkrácení uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele (žalobce) nemůže dojít, zmenší-li se sice v důsledku zkoumaného právního jednání majetek dlužníka, avšak dlužník navzdory tomuto právnímu jednání a dalším svým dluhům vlastní takový majetek, který sám o osobě postačuje k tomu, aby se z něj věřitel uspokojil. Jestliže dlužníkovo právní jednání nemělo za následek zmenšení dlužníkova majetku, neboť dlužník obdržel za převedené věci nebo jiné majetkové hodnoty jejich obvyklou cenu nebo mu za ně byla jinak poskytnuta přiměřená (rovnocenná) náhrada, pak rovněž nemůže dojít ke zkrácení uspokojení věřitelovy pohledávky; i když má dlužník dluhy, nenastalo v důsledku tzv. ekvivalentního právního jednání zmenšení dlužníkova majetku a k uspokojení věřitelovy pohledávky může sloužit dlužníkuv majetek (i když se jeho skladba změnila) ve stejné hodnotě (ceně), jako kdyby k tomuto právnímu jednání nedošlo.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 29 Cdo 867/2025-474 ze dne 16.3.2026)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce M3 Finance s. r. o., se sídlem ve V., zastoupeného JUDr. K.B., advokátem, se sídlem v P., proti žalovanému GO INVEST SE, se sídlem v B., zastoupenému Mgr. L.K., advokátem, se sídlem v B., o odpůrčí žalobě, vedené u Okresního soudu v Blansku pod sp. zn. 3 C 17/2020, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 5. listopadu 2024, č. j. 37 Co 97/2024-454, tak, že rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 5. listopadu 2024, č. j. 37 Co 97/2024-454, se zrušuje a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 15. ledna 2024, č. j. 3 C 17/2020-417, Okresní soud v Blansku (dále též jen „okresní soud“):

[1] Určil, že kupní smlouva ze dne 29. prosince 2016, kterou Michal Kovář (dále též jen „M. K.“ nebo „dlužník“) převedl na žalovaného (GO INVEST SE) vlastnické právo ke dvěma (označeným) pozemkům, je vůči žalobci (M3 Finance s. r. o.) právně neúčinná (I. výrok).

[2] Rozhodl o nákladech řízení (II. a III. výrok).

2. Okresní soud – vycházejí z § 590 odst. 1 písm. a/ zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

3. Pro relativní neúčinnost právního jednání musí být naplněny tyto předpoklady:

[1] Existence vykonatelné pohledávky věřitele za dlužníkem.

[2] Právní jednání zkracující uspokojení věřitele.

[3] Dlužníkův úmysl zkrátit věřitele.

[4] Známost dlužníkovy úmyslu druhé straně právního jednání.

4. Žalobce má vůči dlužníku (M. K.) vykonatelnou pohledávku pravomocně přiznanou soudem k 3. červenci 2018.

5. Sjednaná kupní cena (100.000 Kč) je výrazně nižší než pořizovací cena pozemků při jejich koupi dlužníkem před 15 lety (532.620 Kč); nešlo o „obvyklou tržní cenu“.

6. Žalobce prokázal zkrácení uspokojení své vykonatelné pohledávky právním jednáním dlužníka.

7. Co do úmyslu dlužníka zkrátit své věřitele je z časové návaznosti jednotlivých kroků zřejmé, že v době, kdy dlužník převáděl nemovitosti na žalovaného, věděl o svém závazku z trestného činu (musel si jej být vědom), a to nejméně ve výši 1.500.000 Kč. Nemovitosti přitom převáděl na žalovaného za částku o 432.620 Kč nižší, než byla kupní cena, za jakou je nabyt před 15 lety, ačkoli ceny nemovitostí ve stejném období v České republice stoupaly.

8. Co do vědomosti žalovaného o zkracujícím úmyslu dlužníka poukazuje soud na to, že člen představenstva žalovaného Oldřich Nos (dále jen „O. N.“) se při zastupování žalovaného choval jako tzv. „bílý kuň“ (plnil roli „dobrovolné loutky“ a „slepého podepisovače“), přičemž taková osoba je přinejmenším srozuměna s tím, že se stává součástí nelegálního jednání.

9. Kupní smlouva tedy de facto neodráží vůli žalované společnosti; jejím prostřednictvím svou vůli vyjádřil (i za žalovaného) pouze dlužník sám. Písemné vyhotovení kupní smlouvy podepsal O. N. pouze formálně, ve funkci tzv. bílého koně. Dlužník tak de facto jednal při uzavírání kupní smlouvy za obě strany (v podstatě jednal „sám se sebou“). Vzhledem ke způsobu výkonu funkce jediným členem představenstva O. N. proto soud dospívá k závěru, že osoba, která formulovala vůli žalovaného při uzavírání kupní smlouvy, věděla o úmyslu dlužníka zkrátit své věřitele.

10. Soud přihlédl [ve smyslu § 135 odst. 2 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“)] i k tomu, že v dalších dvou (označených) věcech (u Městského soudu v Brně a u okresního soudu) soudy pravomocně určily neúčinnost smluv uzavřených mezi dlužníkem a žalovaným, přičemž ve věci vedené u okresního soudu šlo o posouzení stejné kupní smlouvy.

11. K odvolání žalovaného Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 5. listopadu 2024, č. j. 37 Co 97/2024-454:

[1] Potvrdil rozsudek okresního soudu (první výrok).

[2] Rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

12. Odvolací soud – vycházejí z § 126a a § 131 o. s. ř. – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

13. Okresní soud správně vyslechl bývalého „statutára“ žalovaného (O. N.) dle § 126a o. s. ř. Označení takové osoby jako svědka může být sporné (občanský soudní řád takovou osobu nijak neoznačuje a vzhledem k odkazům na části § 131 o. s. ř. jde spíše o zvláštního účastníka řízení), to ale samo o sobě tento důkaz nezpochybňuje. Okresní soud tuto osobu správně poučil o povinnosti vypovídat a nemožnosti výpověď odmítnout. Z vyjádření této osoby o obavách z možnosti stíhání nebylo patrné, proč si to myslí a o jaké stíhání má jít.

14. Samotné hodnocení tohoto důkazu není problematické a odkazuje-li okresní soud částečně na dřívější výpověď oné osoby, kterou odvolací soud označil pro poruchu nahrávání za procesně nepoužitelnou, pak nešlo o zásadní pasáž, která by sama o sobě hodnocení důkazu zpochybnila. Okresní soud proto z výpovědi této osoby správně činil skutková zjištění a následně formuloval i právní závěry.

15. Okresní soud též srozumitelně vysvětlil, proč u převáděných nemovitostí vyšel pouze z jejich převodní ceny (v porovnání s tím, za jaké ceny byly nemovitosti zakoupeny v relativně nedávné minulosti). Podle odvolacího soudu jde o tak zásadní rozdíl, že jej nelze odůvodnit případným poklesem cen na trhu (ledaže by došlo k zásadnímu znehodnocení nemovitostí v mezidobí, což žalovaný netvrdil ani v odvolání). Proto lze akceptovat, že okresní soud nenechal vypracovat znalecký posudek nebo jiné odborné ocenění.

16. Odvolací soud má skutková zjištění a následné právní závěry okresního soudu i jinak za správné a logicky odůvodněné a pro stručnost na ně odkazuje s tím, že závěr o zkrácení věřitele a o vědomosti žalovaného o daném zkrácení je plně odůvodněn.

II. Dovolání a vyjádření k němu

17. Proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí jednak na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu (otázka č. 1), jednak na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena (otázka č. 2). Jde o následující otázky:

[1] Je osoba, která má vypovídat podle § 126a o. s. ř., svědkem, nebo jde o výpověď v jiném režimu ve smyslu § 131 o. s. ř.?

[2] Má osoba vyslychaná podle § 126a o. s. ř. právo odeprít výpověď (jako je tomu u svědka podle § 126 o. s. ř.)? Jestliže ano, lze na vadně provedeném výslechu stavět skutkové závěry?

18. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení.

19. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel následovně:

20. Odpůrčí žaloba může být úspěšná, jen je-li prokázán úmysl dlužníka zkrátit věřitele (přímý nebo nepřímý) i vědomost žalovaného o tomto úmyslu. K tomu v dané věci nedošlo.

21. Závěr o úmyslu dlužníka zkrátit věřitele nelze založit na pouhé domněnce, že ujednaná kupní cena je nepřiměřeně nízká (okresní soud se nezabýval charakterem pozemku ani vývojem cen na trhu nemovitostí v daném místě a čase). Závěr okresního soudu, že ceny nemovitostí měly stoupající tendenci, takže sjednaná kupní cena je nižší, než obvyklá tržní cena, není ničím podložen (tato část jeho rozhodnutí je nepřezkoumatelná).

22. Úmysl dlužníka zkrátit věřitele je dovozován formou úmyslu nepřímého z ujednání o kupní ceně. K tomu dovolatel poukazuje na pasáž „rozhodnutí Nejvyššího soudu 29 Cdo 307/2014“ [správně jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. února 2016, sp. zn. 29 Cdo 307/2014, uveřejněný pod číslem 64/2017 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 64/2017“), který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu], podle které tento úmysl automaticky neplyne:

„(...) z pouhé skutečnosti, že ji (rozuměj kupní smlouvu) uzavřely osoby blízké (otec a syn) a že sjednaná kupní cena byla nižší než obvyklá cena (...)“.

23. Za prokázanou nemá dovolatel ani svou vědomost o úmyslu dlužníka, zdůrazňuje, že okresní soud ji dovedl pouze z výsledku O. N. vedeného v rozporu s právem O. N. odepřít výpověď. O. N. při druhém výsledku zřetelně uvedl, že odmítá vypovídat, čehož soud nedbal, maje za to, že právo výpověď odepřít jmenovanému nenáleží, jelikož je vyslýchán jako účastník v režimu § 126a o. s. ř. Odborná literatura přitom k § 126a o. s. ř. uvádí, že vyslýchánému svědčí právo odepřít výpověď podle § 126 o. s. ř.; srov. dílo Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021 (dále jen „Svoboda, Smolík, Levý, Doležilek, J. a kol., 2021“).

24. Okresní soud nadto hodnotil důkaz výsledkem O. N. jako důkaz výsledkem svědka, což odporuje závěrům „rozhodnutí Nejvyššího soudu 21 Cdo 1862/2015“; správně jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. května 2016, sp. zn. 21 Cdo 1862/2015, uveřejněný pod číslem 53/2017 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 53/2017“). Tento vadný závěr převzal i odvolací soud (byť měl označení O. N. jako svědka za sporné).

III. Přípustnost dovolání

25. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

26. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností podaného dovolání, maje na zřeteli, že v dané věci může být přípustné jen podle § 237 o. s. ř., přičemž pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti vypočtených v § 238 o. s. ř. Dovolání pak shledal přípustným, když v posouzení otázky č. 1 je napadené rozhodnutí v rozporu s dále označenou ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu a co do otázky č. 2 jde o věc dovolacím soudem neřešenou. Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným i pro další dovoláním argumentačně otevřenou (byť výslovně nepoloženou) právní otázku týkající se skutečností způsobilých prokázat úmysl dlužníka zkrátit své věřitele (ve vazbě na § 590 odst. 1 písm. a/ o. z. neřešenou).

IV. Důvodnost dovolání

27. Nejvyšší soud se - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval především tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

28. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

29. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku (ve znění, jež nedoznalo změn od přijetí občanského zákoníku), a občanského soudního řádu (ve znění, jež nedoznalo změn od zahájení sporu):

§ 589 (o. z.)

(1) Zkracuje-li právní jednání dlužníka uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele, má věřitel právo domáhat se, aby soud určil, že právní jednání dlužníka není vůči věřiteli právně účinné. Toto právo má věřitel i tehdy, je-li právo třetí osoby již vykonatelné, anebo bylo-li již uspokojeno.

(2) Neúčinnost právního jednání dlužníka se zakládá rozhodnutím soudu o žalobě věřitele, kterou bylo odporováno právnímu jednání dlužníka (odpůrčí žaloba).

§ 590 (o. z.)

(1) Věřitel se může dovolat neúčinnosti právního jednání,

a/ které dlužník učinil v posledních pěti letech v úmyslu zkrátit své věřitele, byl-li takový úmysl druhé straně znám,

b/ kterým dlužník v posledních dvou letech zkrátil své věřitele, musel-li být druhé straně znám dlužníkům úmysl věřitele zkrátit, nebo

c/ kterým byl věřitel zkrácen a k němuž v posledních dvou letech došlo mezi dlužníkem a osobou jemu blízkou nebo které dlužník učinil ve prospěch takové osoby, ledaže druhé straně v době, kdy se právní jednání stalo, dlužníkům úmysl zkrátit věřitele znám nebyl a ani znám být nemusel.

(2) Věřitel se může dovolat neúčinnosti kupní nebo směnné smlouvy uzavřené v posledním roce, musela-li druhá strana poznat v dlužníkově jednání mrhání majetkem, kterým je dlužníkům věřitel zkracován.

§ 126 (o. s. ř.)

(1) Každá fyzická osoba, která není účastníkem řízení, je povinna dostavit se na předvolání k soudu a vypovídat jako svědek. Musí vypovědět pravdu a nic nezamlčovat. Výpověď může odepřít jen tehdy, kdyby jí způsobila nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám blízkým; o důvodnosti odepření výpovědi rozhoduje soud.

(2) Na počátku výslechu je třeba zjistit totožnost svědka a okolnosti, které mohou mít vliv na jeho

věrohodnost. Dále je třeba poučit svědka o významu svědecké výpovědi, o jeho právech a povinnostech a o trestních následcích křivé výpovědi.

(3) Předseda senátu vyzve svědka, aby souvisle vylíčil vše, co ví o předmětu výslechu. Klást otázky mají právo postupně předseda senátu, členové senátu, účastníci a znalci. Otázku položenou účastníkem nebo znalcem předseda senátu nepřipustí, jen jestliže nesouvisí s předmětem výslechu nebo naznačuje-li odpověď anebo je-li zejména předstíráním neprokázaných nebo nepravdivých skutečností klamavá; nepořizuje-li se o výpovědi záznam, uvede předseda senátu vždy v protokolu důvody, pro které otázka nebyla připuštěna.

(4) Fyzická osoba, která je statutárním orgánem právnické osoby (členem tohoto orgánu), může být vyslechnuta v řízení, jehož účastníkem je tato právnická osoba, jen podle § 131.

§ 126a (o. s. ř.)

(1) Fyzická osoba, která má vypovídat o okolnostech, týkajících se právnické osoby a nastalých v době, kdy byla jejím statutárním orgánem nebo členem tohoto orgánu, je povinna dostavit se na předvolání k soudu v řízení, jehož účastníkem je tato právnická osoba.

(2) Výslech fyzické osoby uvedené v odstavci 1 se provede podle § 131 odst. 2 věty druhé a § 131 odst. 3.

§ 131 (o. s. ř.)

(1) Důkaz výslechem účastníků může soud nařídít, jestliže dokazovanou skutečnost nelze prokázat jinak a jestliže s tím souhlasí účastník, který má být vyslechnut.

(2) Nařídí-li soud jako důkaz výslech účastníků, jsou účastníci povinni dostavit se k výslechu. Při svém výslechu mají vypovědět pravdu a nic nezamlčovat; o tom musí být poučeni.

(3) Ustanovení § 126 odst. 3 se zde použije obdobně.

§ 132 (o. s. ř.)

Důkazy hodnotí soud podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci.

30. Ve shora ustaveném právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

K otázce č. 1 (K postavení osoby vyslychané podle § 126a o. s. ř.)

31. Právnická osoba „rukou, nohou a úst nemajíc“ může činit hmotněprávní jednání i procesní úkony v řízení jen prostřednictvím osob fyzických (či jiných osob právnických, a tedy též osob fyzických). Je-

li v soudním řízení, jehož se účastní právnická osoba, vyslýchána fyzická osoba, která je jejím statutárním orgánem (např. jednatelem společnosti s ručením omezeným), nebo fyzická osoba, která je členem kolektivního statutárního orgánu takové právnické osoby (např. členem představenstva akciové společnosti), je nezbytné, aby příslušná procesní pravidla vymezila postavení takto vyslýchané osoby (co do pravidel jejího výslechu); srov. v komentářové literatuře např. též dílo Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009 (dále jen „Drápal, Bureš a kol., 2009“), str. 888.

32. Občanský soudní řád tuto problematiku řeší pro fyzickou osobu, která je statutárním orgánem nebo členem kolektivního statutárního orgánu právnické osoby – účastníka řízení v době svého výslechu, v § 126 odst. 4 o. s. ř. tak, že taková fyzická osoba může být vyslechnuta jen podle § 131 o. s. ř. (tedy jen jako účastník řízení).

33. Pro fyzickou osobu, která byla statutárním orgánem nebo členem kolektivního statutárního orgánu právnické osoby – účastníka řízení v minulosti (není jím v době svého výslechu), řeší danou problematiku výslovně § 126a o. s. ř. (tak, že výslech takové fyzické osoby se provede podle § 131 odst. 2 věty druhé o. s. ř. a podle § 131 odst. 3 o. s. ř.). Oproti úpravě obsažené v § 126 odst. 4 o. s. ř. je uplatnění pravidel výslechu podle § 126a o. s. ř. dále podmíněno i tím, že fyzická osoba má vypovídat o okolnostech, týkajících se právnické osoby a nastalých v době, kdy byla jejím statutárním orgánem nebo členem tohoto orgánu.

34. Byť označená procesní pravidla byla vtělena do občanského soudního řádu až s časovým odstupem od jeho přijetí (u § 126 odst. 4 o. s. ř. se tak stalo s účinností od 1. ledna 2001, po novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. [30/2000](#) Sb., a u § 126a o. s. ř. se tak stalo s účinností od 1. července 2009, po novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. [7/2009](#) Sb.), v závěru, že taková fyzická osoba nemá (nemůže) být vyslýchána jako svědek, se soudní praxe ustálila již o mnoho let dříve. Srov. již důvody rozsudku bývalého Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. března 1975, sp. zn. 5 Cz 12/75, uveřejněného pod číslem 6/1978 Sb. rozh. obč., z nějž výslovně vycházejí závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 11. dubna 2007, sp. zn. 21 Cdo 1397/2006, uveřejněného pod číslem 1/2008 Sb. rozh. obč. (vydaného za účinnosti pravidla obsaženého v § 126 odst. 4 o. s. ř., leč před přijetím úpravy dle § 126a o. s. ř.).

35. Aktuální procesní úpravou dané otázky se zabývá R 53/2017. V něm Nejvyšší soud vyložil, že kdyby fyzická osoba, která je v době svého výslechu statutárním orgánem nebo členem kolektivního statutárního orgánu právnické osoby – účastníka řízení, nebo fyzická osoba, která má vypovídat o okolnostech, týkajících se právnické osoby – účastníka řízení a nastalých v době, kdy byla jejím statutárním orgánem nebo členem tohoto orgánu, byla vyslýchána jako svědek, vedlo by to (v těch případech, kdy druhou stranou sporu je fyzická osoba) k porušení zásady rovného postavení účastníků v občanském soudním řízení (srov. § 18 o. s. ř.). Účastník totiž na rozdíl od svědka není povinen vypovídat pravdivě v tom smyslu, že by mohl být za vědomě nepravdivou výpověď trestně stíhán; tomu odpovídá i rozdílný obsah poučení, které účastníku řízení a svědku poskytne soud před započítáním jejich výslechu a pod jehož vlivem účastník a svědek vypovídají. Okolnost, že účastník řízení nemůže být na rozdíl od svědka za vědomě nepravdivou výpověď trestně stíhán, je tak významná pro hodnocení důkazů provedených výpověďmi těchto osob z hlediska jejich věrohodnosti (§ 132 o. s. ř.).

36. Tamtéž Nejvyšší soud vysvětlil, že vyslechl-li proto soud účastníka řízení jako svědka (poučil-li ho na začátku výslechu nesprávně o tom, že musí vypovědět pravdu a nic nezamlčovat, a o trestních následcích křivé výpovědi namísto správného poučení o tom, že má vypovědět pravdu a nic nezamlčovat), pak provedl tento výslech způsobem, který je v rozporu se zákonem. Promítne-li soud takovou vadu řízení do svého skutkového zjištění tím, že výpovědi účastníka řízení nesprávně vyslechnutého jako svědka přikládá váhu svědecké výpovědi [z hlediska věrohodnosti jí přisuzuje jiný

(větší) význam, než který by měla mít s ohledem na procesní postavení vyslychaného], pak toto skutkové zjištění jako výsledek hodnocení důkazů soudem neodpovídá postupu vyplývajícímu z § 132 o. s. ř., neboť v hodnocení důkazů, popřípadě poznatků, které vyplynuly z přednesů účastníků nebo které vyšly najevo jinak, z hlediska věrohodnosti je logický rozpor.

37. K těmto ustáleným judikatorním závěrům (k nimž se Nejvyšší soud přihlásil např. též v důvodech rozsudku ze dne 17. února 2023, sp. zn. 21 Cdo 1060/2021) budiž dodáno, že pravidla obsažená v § 126 odst. 4 a v § 126a o. s. ř. se nepochybně uplatní i v těch případech, kdy je vyslychána fyzická osoba, která je členem kolektivního statutárního orgánu právnické osoby, která (v souladu s korporacním právem) sama je nebo byla členem kolektivního statutárního orgánu právnické osoby – účastníka řízení.

38. V poměrech dané věci není žádných pochyb o tom, že zjištění, která okresní soud činil z výpovědi O. N., měl za zjištění z výpovědi svědka (srov. odstavce 28 až 30 odůvodnění rozsudku okresního soudu) a že při hodnocení důkazů přikládal výpovědi O. N. váhu svědecké výpovědi (srov. odstavce 49 a 58 odůvodnění rozsudku okresního soudu). Tím zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, když v takovém hodnocení důkazů z hlediska věrohodnosti je logický rozpor (srov. opět R 53/2017 ve vazbě na § 132 o. s. ř.). Odvolací soud pak pochybil tím, že nápravu uvedeného nedostatku nezjednal a s námitkou dovolatele v dotčeném směru se vypořádal bez zohlednění (shora citované) ustálené judikatury.

39. Dovolání je tedy v dotčeném směru důvodné.

K otázce č. 2 (K právu osoby vyslychané podle § 126a o. s. ř. odepřít výpověď)

40. Odpověď na otázku č. 2 se zčásti podává z odpovědi na otázku č. 1. Dovolatelem označený komentář [Svoboda, Smolík, Levý, Doležilek, J. a kol., 2021 (a stejně 2. aktualizace téhož vydání z roku 2023)] vykládá § 126a o. s. ř. tak, že postavení vyslychané osoby se odlišuje (na jedné straně) od postavení svědka tím, že je poučena, že má vypovídat pravdu a nic nezamlčovat, nikoliv však o trestních následcích křivé výpovědi, že však (na druhé straně) stejně jako svědek má jednak povinnost dostavit se na předvolání k soudu, jednak právo odepřít výpověď (§ 126 odst. 2 o. s. ř.) a náleží jí právo na svědečné (§ 139 o. s. ř.). Názor, který osobě vyslychané podle § 126a o. s. ř. přiznává právo odepřít výpověď podle § 126 odst. 2 o. s. ř., je nicméně v komentářové literatuře k uvedenému ustanovení ojedinělý [srov. jinak např. Drápal, Bureš a kol., 2009, str. 888, nebo Jirsa, J. a kol.: Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79–180 občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019 (dále jen „Jirsa a kol., 2019“)].

41. Z dikce § 126 odst. 4, § 126a a § 131 o. s. ř. se podává, že pro výpověď fyzické osoby, která je v době svého výslechu stále statutárním orgánem nebo členem kolektivního statutárního orgánu právnické osoby – účastníka řízení, platí pravidla uvedená v § 131 o. s. ř. beze zbytku. Především tedy platí, že bez souhlasu účastníka řízení ji nelze vyslychat (zpravidla bude souhlas dávat či odmítat tato fyzická osoba) a že k důkazu jejím výslechem lze přistoupit jedině za předpokladu, že dokazovanou spornou skutečnost nelze objasnit provedením jiných důkazů.

42. Podmínky výslechu fyzické osoby, která v minulosti (v době, kdy se udály okolnosti, o nichž má být vyslychána) byla statutárním orgánem nebo členem kolektivního statutárního orgánu právnické osoby – účastníka řízení, se od úpravy promítnuté v § 126 odst. 4 o. s. ř. liší v tom, že § 126a odst. 2 o. s. ř. neodkazuje na § 131 odst. 1 o. s. ř. To znamená, že taková fyzická osoba je povinna se dostavit a vypovídat (nemůže výpověď odepřít), avšak nikoliv pod sankcí trestních následků křivé svědecké výpovědi. Srov. v literatuře opět Jirsa a kol., 2019, nebo Drápal, Bureš a kol., 2009, str. 888; v

posledně označeném díle (na str. 911) se dále uvádí, že k vlastní výpovědi nelze účastníka řízení nijak donucovat (rozuměj ani v těch případech, kdy nemůže výpověď odepřít).

43. Dovolatelem označený komentář nadto (přes argumentační strohost daného výkladu) vnitřně nesouzní s dalšími částmi téhož komentáře, konkrétně s výkladem podaným k § 131 o. s. ř. Tam se k průběhu účastnické výpovědi uvádí, že (účastník) před svým výsledkem musí být poučen, že má vypovídat pravdu a nic nezamlčovat a že: „Odlišnost od poučení svědka je dána tím, aby bylo zřejmé, že nemůže nést za nepravdivou nebo neúplnou výpověď trestní odpovědnost. Není však vyloučena jeho odpovědnost za neoprávněný zásah do osobnostních práv, dojde-li při jeho výpovědi k excesu“. Takové (i z pohledu další komentářové literatury správné) pojetí výsledku účastníka řízení (tam, kde vypovídat musí) dozajista neodpovídá představě, podle které může vyslýchaný účastník odepřít výpověď (nevypovídat nebo neodpovídat na dotazy soudu a sporných stran) za podmínek § 126 odst. 2 o. s. ř. Poučení, které má soud před výsledkem poskytnout vyslýchanému účastníku řízení, přitom podle všech shora označených komentářů i podle ustálené judikatury (srov. závěry R 53/2017 reprodukované v odstavcích 35 a 36 odůvodnění shora) nemá obsahovat poučení podle § 126 odst. 2 o. s. ř.

44. Odpověď Nejvyššího soudu na otázku č. 2 lze tedy shrnout tak, že fyzická osoba, která v minulosti (v době, kdy se udály okolnosti, o nichž má být vyslýchána) byla statutárním orgánem nebo členem kolektivního statutárního orgánu právnické osoby – účastníka řízení, je povinna se na předvolání dostavit k soudu a vypovídat. Takovou osobu má soud před jejím výsledkem poučit, že „má“ vypovědět pravdu a nic nezamlčovat. Poučení této osoby, že „musí“ vypovědět pravdu a nic nezamlčovat, spojené s poučením o trestních následcích křivé výpovědi, není správné. Tuto osobu soud rovněž nemá poučovat o možnosti odmítnout výpověď, která by měla za následek hrozbu nebezpečí jejího trestního stíhání nebo hrozbu nebezpečí trestního stíhání osob jí blízkých. K vlastní výpovědi nelze takovou osobu nijak donucovat, to, že tato osoba nevypovídala (ač povinnost vypovídat měla), se však může promítnout v hodnocení dalších důkazů, skutečností, které vyšly v řízení najevo a tvrzení účastníků (§ 132 o. s. ř.).

K otázce č. 3 (K úmyslu dlužníka zkrátit své věřitele).

45. Okresní soud (z jehož závěrů potud vyšel i odvolací soud) v rozsudku v zásadě správně (byť dílčím způsobem neúplně) shrnul předpoklady, za nichž lze vyhovět odpůrcí žalobě podle § 589 a násl. o. z.

46. V těch případech, v nichž má jít (jako v posuzované věci) o neúčinné právní jednání dlužníka ve smyslu § 590 odst. 1 písm. a/ o. z., jde o následující předpoklady:

[1] Žalobce (věřitel) má vůči dlužníku vykonatelnou pohledávku.

[2] Odporuje se právnímu jednání, které dlužník učinil v posledních 5 letech před podáním odpůrcí žaloby a jímž zkrátil uspokojení věřitelovy vykonatelné pohledávky.

[3] Úmysl dlužníka zkrátit právním jednáním své věřitele (cum animo fraudandi).

[4] Vědomost druhé strany (žalovaného) o úmyslu dlužníka (cum animo fraudandi).

[5] Žalovaným je osoba, která s dlužníkem právně jednala, nebo osoba, která z právního jednání dlužníka přímo nabyla prospěch, nebo dědic této osoby anebo ten, kdo nabyl jmění při přeměně právnické osoby jako její právní nástupce (případně, za podmínek § 594 odst. 2 o. z., „jiný“ právní nástupce takové osoby).

Srov. k tomu v judikatuře např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. prosince 2018, sp. zn. 21 Cdo 2332/2018, uveřejněný pod číslem 127/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 127/2019“), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2023, sp. zn. 29 Cdo 1772/2023, uveřejněný pod číslem 46//2024 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 46/2024“).

47. Nestačí tedy pouhý úmysl dlužníka zkrátit právním jednáním své věřitele (lhostejno které) [cum animo fraudandi] a vědomost druhé strany o tomto úmyslu (§ 590 odst. 1 písm. a/ o. z.) [předpoklad č. 3 a 4]. Musí současně jít o takové právní jednání, jímž dlužník skutečně (reálně) také zkrátí právě vykonatelnou pohledávku věřitele - žalobce (§ 589 odst. 1 o. z.) [předpoklad č. 2].

48. U úmyslně zkracujícího právního jednání dlužníka ve smyslu § 590 odst. 1 písm. a/ o. z. nemusí směřovat úmysl dlužníka zkrátit jeho věřitele vůči konkrétním osobám, které za ním mají pohledávku. Pro zkoumání úmyslu dlužníka (cum animo fraudandi) není rovněž právně rozhodné, že tento úmysl směřuje ke zkrácení pohledávky, která ještě není splatná, nebo která dokonce ještě nevznikla (budoucí pohledávky); pro vyloučení tohoto úmyslu tak není ani podstatné, že jde o splatnou pohledávku, o které se vede soudní spor (o pohledávku spornou).

49. Pro naplnění předpokladu spočívajícího v existenci úmyslu dlužníka zkrátit právním jednáním své věřitele (cum animo fraudandi) postačuje zavinění ve formě nepřímého úmyslu. To je dáno tehdy, jestliže jednající (dlužník) věděl, že svým jednáním může zkrátit své věřitele, a pro případ, že tento následek způsobí, s ním byl srozuměn. Na srozumění jednajícího (dlužníka) se způsobením následku ve formě zkrácení jeho věřitelů lze usuzovat tehdy, jestliže jednající (dlužník) nepočítal s žádnou konkrétní okolností, která by mohla zabránit následku, který si představoval jako možný, nebo jestliže spoléhal jen na okolnosti, které nebyly reálně způsobitelné takovému následku zamezit. Srov. obdobně např. též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2014, sp. zn. 21 Cdo 2811/2013, uveřejněného pod číslem 24/2015 Sb. rozh. obč., nebo důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22. prosince 2022, sp. zn. 29 Cdo 1917/2021.

50. Právní jednání, kterým dlužník převedl svou věc nebo jinou majetkovou hodnotu na jiného, pak (skutečně, reálně) zkracuje uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele (žalobce) tehdy, jestliže vede ke zmenšení majetku dlužníka a jestliže v důsledku tohoto právního jednání nastalé zmenšení majetku má současně za následek, že věřitel (žalobce) nemůže dosáhnout uspokojení své vykonatelné pohledávky z majetku dlužníka, ačkoliv (nebyť tohoto právního jednání) by se z majetku dlužníka alespoň zčásti uspokojil.

51. Ke zkrácení uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele (žalobce) nemůže dojít, zmenší-li se sice v důsledku zkoumaného právního jednání majetek dlužníka, avšak dlužník navzdory tomuto právnímu jednání a dalším svým dluhům vlastní takový majetek, který sám o osobě postačuje k tomu, aby se z něj věřitel uspokojil. Jestliže dlužníkovo právní jednání nemělo za následek zmenšení dlužníkovy majetku, neboť dlužník obdržel za převedené věci nebo jiné majetkové hodnoty jejich obvyklou cenu nebo mu za ně byla jinak poskytnuta přiměřená (rovnocenná) náhrada, pak rovněž nemůže dojít ke zkrácení uspokojení věřitelovy pohledávky; i když má dlužník dluhy, nenastalo v důsledku tzv. ekvivalentního právního jednání zmenšení dlužníkovy majetku a k uspokojení věřitelovy pohledávky může sloužit dlužníkuv majetek (i když se jeho skladba změnila) ve stejné hodnotě (ceně), jako kdyby k tomuto právnímu jednání nedošlo

52. Jinak řečeno (shrnutě), o zkracující právní jednání ve smyslu § 590 odst. 1 písm. a/ o. z. nejde, jestliže dlužník obdržel za převedené věci nebo jiné majetkové hodnoty od nabyvatele skutečně (reálně) jejich obvyklou cenu nebo mu za ně byla jinak poskytnuta přiměřená (rovnocenná) náhrada a (současně) právním jednáním dlužníka provedená změna skladby dlužníkovy majetku nevedla ke ztížení uspokojení věřitelovy vykonatelné pohledávky. Srov. obdobně např. odstavec 27 a násl. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2023, sp. zn. 29 Cdo 710/2022

(vycházejícího z ustálené judikatury ustavené k výkladu § 42a zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku).

53. Posouzení ekvivalentnosti právního jednání dlužníka je tedy zkoumáním toho, zda šlo o zkracující právní jednání (zda dlužník tímto jednáním věřitele vykonatelné pohledávky skutečně zkrátil). Závěr, že dlužník svým právním jednáním skutečně zkrátil věřitele vykonatelné pohledávky, jelikož nešlo o právní jednání ekvivalentní, sám o sobě není způsobilý prokázat splnění (dalšího) předpokladu, že dlužník učinil právní jednání v úmyslu zkrátit jím své věřitele.

54. Opačný úsudek, tedy názor, že došlo-li právním jednáním dlužníka ke zkrácení věřitelovy vykonatelné pohledávky, plyne odtud (byť nepřímý) úmysl dlužníka zkrátit oním jednáním své věřitele, by ve skutečnosti setřel rozdíl mezi oběma předpoklady (jeden by plynul z naplnění druhého).

55. V poměrech této věci však o takové směřování obou předpokladů oproti mínění dovolatele nešlo. Jakkoli si lze představit formálně přesnější oddělení obou předpokladů, právní posouzení věci okresním soudem (odsouhlasené napadeným rozhodnutím) co do existence úmyslu dlužníka zkrátit právním jednáním své věřitele (ve formě úmyslu nepřímého) není založeno jen na splnění předpokladu, že šlo o zkracující (jelikož neekvivalentní) právní jednání (o prodej pod obvyklou cenou), nýbrž na zhodnocení dalších skutečností, jež prodej provázely (srov. reprodukci rozsudku okresního soudu v odstavci 7 odůvodnění shora, jakož i odstavec 57 odůvodnění rozsudku okresního soudu). Potud tedy dovolatelova argumentace závěry R 64/2017 není přiléhavá.

56. Vzhledem k tomu, že napadené rozhodnutí neobstálo co do způsobu, jakým se vypořádalo s provedením důkazu výsledkem O. N., Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), je zrušil (včetně závislých výroků o nákladech řízení) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

57. Pro postup odvolacího soudu v další fázi řízení Nejvyšší soud zdůrazňuje, že závěry, jež přijal ke způsobu, jakým soudy usuzovaly na úmysl dlužníka zkrátit právním jednáním své věřitele, nevypovídají výhrady dovolatele ke způsobu, jakým soudy dospěly k úsudku o neodpovídající kupní ceně. V situaci, kdy napadené rozhodnutí není správné co do řešení shora rozebraných procesních otázek k dokazování, však Nejvyšší soud shledává rozbor případných dalších hmotněprávních otázek zmíněných dovoláním předčasným. Za nadbytečné má Nejvyšší soud též zkoumání tvrzené nepřezkoumatelnosti rozsudku okresního soudu navázané na výtky dovolatele k dokazování.

58. V situaci, kdy okresní soud ve svém rozsudku uzavřel, že dlužník de facto jednal při uzavírání kupní smlouvy za obě strany (že v podstatě jednal „sám se sebou“), se odvolací soud v další fázi řízení neopomene vypořádat též se závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2024, sen. zn. 29 ICdo 142/2023, uveřejněného pod číslem 12/2025 Sb. rozh. obč. Z nich plyne, že formuje-li u smlouvy vůli smluvních stran jedna a táž osoba, pak mají obě smluvní strany stejnou vůli (stejný úmysl). V takovém případě nemůže mít jedna smluvní strana úmysl zkrátit právním jednáním věřitele dlužníka a druhá být s takovým úmyslem jen „srozuměna“. Společný úmysl smluvních stran (cum animo fraudandi) přitom zakládá absolutní neplatnost právního jednání (a neplatnému právnímu jednání nelze odporovat).

59. Zbývá dodat, že z důvodů, pro něž Nejvyšší soud zrušil jeho rozsudek, nemůže (nemá) odvolací soud zrušit rozsudek okresního soudu (kdyby Nejvyšší soud dospěl k závěru, že je to žádoucí, učinil by tak podle § 243e odst. 2 věty druhé o. s. ř. sám).

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)